

Af Maren Pust

En implosiv figur

Jeremy Irons, der jo som bekendt medvirker i *Åndernes Hus*, er efterhånden ved at være et af de 'hotteste' navne på det hvide lærred. Han fik i sin tid sit gennembrud i TV-serien *Gensyn med Brideshead* og har siden medvirket i lang række spillefilm - f.eks. *Den franske løjtnants Kvinde*, *The Mission* samt *Frikendt?*, hvori han spillede Claus von Bülow så overbevisende, at der kom en Oscar ud af det. Netop nu er han fremme i rampelyset i forbindelse med Louis Malles nye film *Misbrugt* (Damage).

Det var ikke mindst Irons' præstation, der gjorde Steven Soderberghs (især kendt for *Sex, lies and videotape*) *Kafka* til en ganske særlig, herlig filmoplevelse: En fiktiv Kafka i en bizar og til tider 'kafkask' whodunit-historie med komedie-undertoner: Året er 1919, stedet Prag. Kafkas ven forsvinder - udebliver fra sit arbejde på Arbejdernes Ulykkesforsikringsanstalt - hans lig bliver senere fundet i floden. Kafka hvirvles ind i en efterforskning af sagen, der bringer ham i armene på anarkister og gale videnskabsmænd. Irons har rollen som 'Kafka', og hans spillestil kan bedst beskrives som 'implosiv', han formidler oceaner af følelser og tan-

ker stort set uden at fortrække en mine... Til gengæld er filmen som helhed et ekspressionistisk skoleeksempel - en oplagt lækkerbisken for unge filmstuderende, måske til tider så oplagt, at det tenderer det studentikose.

Kontrasten mellem Irons' spillestil og de filmiske virkemidler resulterer nu immervæk i en betagende oplevelse, der ganske vist er langt mere film-formidling end Kafka-formidling - men det burde vel ingen filmelskere have ondt af. Soderbergh har altså valgt at bruge Irons kontrastpunktisk, således at billedopbygningens modsætning mellem lys og skygge og mellem nær og fjern også gennemføres i det indbyrdes forhold mellem hovedperson og omgivelser. Det er imidlertid ikke kun de veludnyttede rammer, som sort/hvid optagelserne af Prags gader byder på, der alene fremhæver hovedpersonen som 'anderledes' - eller vice versa. 'Anderledesheden' springer også i øjnene i forbindelse med det valg, Soderbergh har gjort m.h.t. Irons' kvindelige modspiller: Gabriela Rossman er den bortkomne vens anarkistiske kæreste fra kontoret. Og Kafka opsøger hende for at få mere at vide om vennens bortgang. Gabriela spilles af

Theresa Russell - og her må være tale om en slags negativ 'type casting', for hun er fuldkommen utroværdig, både i forhold til filmens generelle ekspressionistiske grundtone, og i særdeleshed i forhold til, hvad man ville forvente i forbindelse med Irons. Som oftest ser vi ham spille overfor 'søde/kloge'-typen (Meryl Streep, Glenn Close, Juliette Binoche), der passer som fod i hose til hans nervøse, nordeuropæiske kej-tethed. Russell - derimod - er nogenlunde ligeså eksplosiv, amerikansk og mopset udfordrende, som han er implosiv, europæisk og selvudslettende. De dramatiske modsætninger i *Kafka* rækker altså med det specielle skuespillervalg helt ud på det værkeksterne niveau.

Soderbergh har, efter min mening, formået at udnytte Irons' særlige egenskaber optimalt; det skal nu blive spændende at se hvordan, Louis Malle og Bille August hver især vælger at arbejde med samme 'råstof'.

Kafka (...) USA 1991. I: Stephen Soderbergh. M: Lem Dobbs. F: Walt Lloyd. Mu: Cliff Martinez. Medv: Jeremy Irons, Theresa Russell, Joel Grey, Ian Holm, Alec Guinness, Jeroen Krabbe.